

“เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชี กับการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่และข้อมูลในงบการเงิน กับการตอบสนองของนักลงทุน การศึกษาใช้ข้อมูลงบการเงินรายปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน กำไรสุทธิ สิทธิประโยชน์รวม ระดับการกักหนี้ ราคาซื้อ-ขายตราสารทุน และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ โดยรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปี พ.ศ. 2559 โดยจะใช้ข้อมูลของปี พ.ศ. 2559 เป็นเกณฑ์หลักในการทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากในปีดังกล่าวเป็นปีแรกที่หน้ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ มีการกล่าวถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ผลการศึกษาพบว่าข้อมูล “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนข้อมูลงบการเงินรายปีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: รายงานของผู้สอบบัญชี เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ งบการเงิน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Key Audit Matters in an Auditor's Report and Response of the Stock Exchange of Thailand

Dr.Sillapaporn Srijunpetch

Assistant Professor of Department of Accounting,

Thammasat Business School, Thammasat University

Auditing Standards Committee, Federation of Accounting Professions

ABSTRACT

This research aims to study relation between "Key Audit Matters" in a new auditor's report and information in financial statements and response of investors. This study analyses Key Audit Matters and yearly financial statements of firms listed in the Stock Exchange of Thailand (SET) by using net operating cash flow, net profit, total assets, leverage, buy-sell equity instruments, and return on assets between 2015 and 2016.

Results show that "Key Audit Matters" in a new auditor's report have a positive effect on response of SET in a volume aspect, but haven't a positive effect in a price aspect. Information of operating results in financial statements positively affects response of SET in a price aspect.

Keywords: Auditor's Report, Key Audit Matters, Financial Statements, Stock Exchange of Thailand

1. บทนำ

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) ได้ปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงิน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่ คือ การให้ผู้สอบบัญชีนำเสนอ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (Key Audit Matters: KAM) ในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยให้นำเสนอเฉพาะรายงานของผู้สอบบัญชีสำหรับการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งในการนี้ IAASB ได้ออกมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศฉบับใหม่ รหัส 701 “การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต” (ISA 701: Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor’s Report) เพื่อกำหนดการใช้วิจารณ์ของของผู้สอบบัญชีในส่วนในเรื่องสำคัญที่ควรสื่อสาร รวมทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่ควรสื่อสาร

การนำเสนอ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (KAM) ในรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ตามที่กำหนดโดย ISA701 จะเป็นวิธีการแก้ปัญหาทางด้านสารสนเทศของว่างของข้อมูล (Information Gap) และการเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสาร ISA 701 อธิบายว่าการนำเสนอ KAM จะช่วยเพิ่มมูลค่าด้านการสื่อสารให้กับรายงานของผู้สอบบัญชีในแง่ความโปร่งใสในการสอบบัญชี เนื่องจากเป็นการให้ข้อมูลที่แก่ผู้ใช้งบการเงิน เพื่อให้เข้าใจเรื่องที่สำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในปัจจุบันตามความเห็นของผู้สอบบัญชีที่เฉพาะเจาะจงกับกิจการที่ได้รับการตรวจสอบ โดยสามารถช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจกิจการและเรื่องที่ผู้บริหารต้องพิจารณาอย่างละเอียดสำคัญอีกด้วย

การตอบสนองของนักลงทุน ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปการซื้อขายหลักทรัพย์ เป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ กัน งานวิจัยในอดีต แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักลงทุน (เช่น Harbani (2007) และ Menon and Williams (2010) กล่าวว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของนักลงทุน หรือ Newey (2013) ที่กล่าวว่า ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการยกเว้นการลงทุนในธุรกิจที่ขาดทุนส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของนักลงทุน และ Christensen, Glover and Wolfe (2014) กล่าวว่าข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของนักลงทุน

เนื่องจากรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่มีผลบังคับใช้ครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของรายงานแบบใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการสื่อสารให้กับรายงานของผู้สอบบัญชี คือ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” งานวิจัยจึงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่อ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในรายงานของผู้สอบบัญชี และ “ข้อมูลในงบการเงิน”

2. การทบทวนวรรณกรรม

2.1 ช่องว่างของข้อมูลหรือสารสนเทศ

ตั้งแต่เกิดวิกฤตทางการเงินในปี ค.ศ. 2008 ทำให้องค์กรต่าง ๆ ในหลายประเทศกลับมาให้ความสนใจอย่างจริงจังกับการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชี (Financial Reporting Council: FRC, 2015) เนื่องจากนักลงทุนรู้สึกผิดหวังต่อวิชาชีพสอบบัญชี และเห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีควรให้ข้อมูลมากกว่าที่เป็นอยู่ (International Federation of Accountants: IFAC, 2015) คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) (2011) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ

ประการหนึ่งในการก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือ ช่องว่างของข้อมูล (Information Gap) ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่างข้อมูลที่ผู้ใช้เชื่อว่าจำเป็นในการตัดสินใจกับข้อมูลที่ผู้ใช้งานหาได้จากงบการเงินหรือข้อมูลสาธารณะอื่น ๆ

นอกจากนี้ ยังมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้งบการเงินต้องการที่จะได้ข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของบริษัทมากกว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานของผู้สอบบัญชีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างของข้อมูลดังกล่าว เช่น

- ความเสี่ยงที่สำคัญ ๆ ในการตรวจสอบงบการเงินและการประเมินของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี การประมาณการทางบัญชีที่สำคัญและการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในเรื่องดังกล่าว

- ข้อมูลปัญหาที่พบในระหว่างการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี (Porter, Hogartaigh, & Baskerville, 2009) รวมถึงเรื่องที่ผู้สอบบัญชีสื่อสารกับผู้บริหารอย่างจริงจัง (Baskerville, Hogartaigh, & Porter, 2010)

2.2 การใช้ถ้อยคำมาตรฐานในรายงานของผู้สอบบัญชี

ประสิทธิภาพของการสื่อสารเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการใช้คำบรรยายในรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นมาตรฐานตายตัวทำให้ผู้ใช้งบการเงินไม่สนใจเนื้อหาของรายงานของผู้สอบบัญชี (Porter, 1993) และมีการเสนอว่า รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ไม่กำหนดคำบรรยายที่เป็นมาตรฐานตายตัวจะสามารถสื่อถึงสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการรับรู้ได้มากกว่า

การใช้ถ้อยคำที่เปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลต่อการรับรู้ของผู้ใช้งบการเงิน โดย Bailey, Bylinski & Shields (1983) ได้ทำการทดลองและสังเกตการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปลี่ยนถ้อยคำในรายงานของผู้สอบบัญชี ประเด็นสำคัญที่พบคือ ผู้ใช้งบการเงินสนใจอย่างขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอบบัญชีทำให้ไม่สามารถรับสารที่ต้องการสื่อในรายงานของผู้สอบบัญชีได้อย่างถูกต้อง

Fakhfakh (2015) ได้นำกรอบความรู้เรื่องภาษาศาสตร์เข้ามาปรับใช้กับหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้เทคนิคการนับคำ ความยาวของคำ การนับจำนวนบรรทัด รวมถึงเปรียบเทียบระหว่างภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ผลการศึกษาให้ข้อสรุปว่า หน้ารายงานของผู้สอบบัญชีไม่เหมาะสมกับผู้ใช้งบการเงินทุกคน พร้อมให้คำแนะนำว่าควรปรึกษานักภาษาศาสตร์ เพื่อรับข้อเสนอแนะของหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีให้เหมาะสมกับภาษาด้วย

สำหรับประเทศไทย Kongrueat (2015) พบว่า ทั้งผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินส่วนใหญ่ที่สำรวจยังอยากให้มีการผสมผสานกับวิธีวางคำบรรยายที่เป็นมาตรฐานแน่นอนกับคำบรรยายของผู้สอบบัญชีสามารถรายงานได้อย่างอิสระในเรื่องที่นำมาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน

2.3 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี

ในปี ค.ศ. 2558 IAASB ได้ปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินให้ดีขึ้น

สำหรับประเด็นสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลงในรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงลำดับของย่อหน้าในรายงาน โดยได้นำย่อหน้าการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินมาไว้เป็นอันดับแรก จากนั้นจึงตามด้วยย่อหน้าเกณฑ์ในการแสดงความเห็น และวรรคอื่น ๆ และมีการเพิ่มประเด็นการรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่พบในการปฏิบัติงานสอบบัญชี (Key Audit Matter: KAM) ซึ่งจะเปลี่ยนไปในการสอบบัญชีแต่ละครั้ง รายงานแบบใหม่ครอบคลุมถึงข้อสรุปเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการบัญชีเกี่ยวกับเกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่อง (Going Concern Basis) ที่นำมาใช้ในการจัดทำงบการเงินของกิจการ โดยพิจารณาว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสงสัยอย่างมีสาระสำคัญเกี่ยวกับความสามารถของกิจการในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องหรือไม่ เพียงใด

นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชีต้องกล่าวด้วยว่าตนได้ปฏิบัติตามติดตามหรืออ่านทานข้อมูลเกี่ยวกับงบการเงินที่ตรวจสอบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารอื่น ๆ ด้วย เพื่อพิจารณาว่ามีการแสดงข้อมูลอื่นที่ขัดแย้งกับงบการเงินกันหรือไม่ ตาม ISA 720 The Auditor’s Responsibilities Relating to Other Information in Documents Containing Audited Financial Statements ที่ได้เสนอการเปลี่ยนแปลงไปแล้วก่อนหน้านี้

ยังมีประเด็นที่รายงานรูปแบบใหม่ต้องเปิดเผยเพิ่มเติม คือ ข้อความที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระจากกิจการและได้ปฏิบัติตามครบถ้วนตามขอบเขตงานที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของข้อกำหนดดังกล่าว การเปิดเผยชื่อของหุ้นส่วนของสำนักงานสอบบัญชีที่รับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติตามตรวจสอบ และยังมีการเสนอปรับปรุงคำอธิบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีและลักษณะสำคัญของการสอบบัญชีให้มีรายละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น

จากประเด็นสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลงในรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่จะเห็นได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด คือ การให้ผู้สอบบัญชชีนำเสนอ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (Key Audit Matters: KAM) ในรายงานของผู้สอบบัญชีด้วย โดยให้นำเสนอเฉพาะรายงานของผู้สอบบัญชีสำหรับการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ISA701 ได้ให้คำจำกัดความของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) ว่าเห็น “เรื่องที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน โดยเป็นเรื่องของดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีที่เลือกมาจากเรื่องที่เคยสื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลแล้ว” ทั้งนี้ ความมีนัยสำคัญที่ว่ำนั้นอาจพิจารณาได้จากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งลักษณะปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น ขนาด ลักษณะ และผลกระทบของเรื่องดังกล่าว หรือความสนใจของผู้ใช้

งบการเงิน ซึ่งโดยปกติ ผู้ใช้งบการเงินมักจะสนใจในเรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลอย่างเอาใจจริงเอาใจจ้ง เช่น เรื่องที่ผู้สอบบัญชีและผู้บริหารเองก็ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการตัดสินใจด้านการบัญชีหรือการรายงานทางการเงิน

2.4 ลักษณะของข้อมูลในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาด

การตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนสามารถอธิบายได้ผ่าน Information Processing theory ซึ่ง Klausmeier (1985) ได้อธิบายการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเปรียบเทียบการทำงานของคอมพิวเตอร์กับการทำงานของสมอง ซึ่งมีการทำงานเป็นขั้นตอน ได้แก่ การรับข้อมูล การเข้ารหัส และการส่งข้อมูล โดยมนุษย์จะรับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และบันทึกไว้ในความทรงจำระยะสั้น ทั้งนี้ การบันทึกข้อมูลดังกล่าว จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างการเรียนรู้จักและความสนใจเป็นอย่างน้อย อย่างไรก็ตามเนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะถูกบันทึกไว้ในระยะเวลากำกัด ข้อมูลนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการประมวลและเปลี่ยนรูปโดยการเข้ารหัสเพื่อนำไปเก็บไว้ในความทรงจำระยะยาว

ทั้งนี้ จากผลงานวิจัยของ Payne, Bettman and Johnson (1993) และ Hirshleifer and Teoh (2003) แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ไม่ดึงดูดความสนใจหรือยากต่อการทำความเข้าใจจะไม่ได้รับการให้ความสำคัญ สอดคล้องกับ Information Processing Theory เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการลงทุนจึงทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่า ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานจะส่งผลกับการตัดสินใจของนักลงทุน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Freeman and Tse (1992), Cheng, Hopwood and McKeown (1992), Hayn (1995) และ Basu (1997)

2.5 การศึกษาเกี่ยวกับหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่

รายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ได้นำไปใช้ในสหราชอาณาจักรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ทำให้มีหลักฐาน

เกี่ยวกับผลกระทบของหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนตามงานวิจัยดังต่อไปนี้

Brant E. Christensen, Steven M. Glover, และ Christopher J. Wolfe (2014) ได้ศึกษาว่า “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” นั้นเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของนักลงทุนรายย่อยหรือไม่ โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักลงทุนที่ไม่ใช่มืออาชีพ ในการทดสอบนี้จะสังเกตปฏิกิริยาที่นักลงทุนได้ตอบต่อรายงานผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ที่มีการเปิดเผยเรื่องการตรวจสอบการประมาณมูลค่ายุติธรรม ผลการวิจัยพบว่าผลกระทบแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ผลกระทบจากลักษณะข้อมูลและผลกระทบจากความน่าเชื่อถือของข้อมูล นักลงทุนที่ได้รับย่อหน้าที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ มากกว่านักลงทุนที่ได้รับข้อมูลในรูปแบบมาตรฐานหรือได้รับข้อมูลในรูปแบบเชิงอรรถ และผลกระทบของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะลดลงหากมีการนำเสนอการแก้ปัญหาความเสี่ยงที่ได้นำเสนอ

Jean Bédard Palash Bera และ Louis-Philippe Sirois (2016) ได้ทดสอบว่าการเพิ่มข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะส่งผลต่อความสนใจของผู้ใช้งบการเงินอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และรูปแบบในการนำเสนอที่มีการแสดงกระบวนการตรวจสอบ ทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจใน KAMs เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อมูล KAMs ทำให้ผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจงบการเงินส่วนอื่นลดลง

Anne M. Thompson James J. Schmidt และ Clive S. Lennox. (2016) ศึกษาเกี่ยวกับหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ในสหราชอาณาจักรที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลกับนักลงทุนมากขึ้น โดยการกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ปฏิกิริยาของตลาดในรอขึ้น เพื่อวัดการตอบสนองของนักลงทุน พบว่านักลงทุนได้รับข้อมูลที่เพิ่มประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการเปิดเผยความเสี่ยงเพิ่มเติม เนื่องจากนักลงทุนเห็นว่าเป็น

ข้อมูลที่ถูกเปิดเผยในรายงานประจำปีอยู่แล้ว ซึ่งทำให้ให้นักลงทุนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญก่อนการเปิดเผยข้อมูลของผู้สอบบัญชี

Elizabeth Gutierrez Kay Talbot Maria Vulcheva และ Miguel Minutti-Meza (2016) ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีในสหราชอาณาจักร โดยสังเกตการเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมการตรวจสอบ คุณภาพในการตรวจสอบ และการตอบสนองของนักลงทุนในช่วง 2 ปีก่อนและหลังการประกาศใช้รายงานรูปแบบใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า รายงานรูปแบบใหม่ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีและการตอบสนองของนักลงทุนเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

3. วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาใช้ข้อมูลงบการเงินรายปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2555 โดยเก็บข้อมูลกระแสเงินสดสุทธิจากงบการเงินงาน กำไรสุทธิ สินทรัพย์รวม ระดับการก่อหนี้ ราคาซื้อ-ขายตราสารทุน และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปี พ.ศ. 2559 โดยจะใช้ข้อมูลของปี พ.ศ. 2559 เป็นเกณฑ์หลักในการทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากในปีดังกล่าวเป็นปีแรกที่หน้ารายงานของผู้สอบบัญชีของงบการเงินของบริษัทในประเทศไทยมีการกล่าวถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อข้อมูลในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี และข้อมูลในงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2555 ทั้งนี้ เพื่อลดผลกระทบจากการที่ตราสารทุนของบริษัทนั้น ๆ เป็นตราสารทุนที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ซึ่งอาจส่งผลกับลักษณะการตัดสินใจของนักลงทุน เนื่องจากบริษัทที่จดทะเบียนก่อนปี พ.ศ. 2555 จะมีงบการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานเต็มปีของกิจการให้

นักลงทุนใช้ประกอบการตัดสินใจในการซื้อ-ขายตราสารทุนในตลาดก่อนปี พ.ศ. 2559 อันเป็นปีฐานสำหรับการศึกษาพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาด อย่างน้อย 3 ปี โดยศึกษาในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจธนาคาร เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัยและบริษัทประกันชีวิต และกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ และไม่รวมบริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฟูกิจการบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคม เพื่อเป็นการลดผลกระทบของเหตุการณ์ที่อาจมีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่ไม่ได้มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม อีกทั้งไม่รวมบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน

ผลที่ได้จากการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 334 บริษัท โดยมีบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 รวมทั้งสิ้น 594 บริษัท ซึ่งมีจำนวนบริษัทที่โดนคัดออกจากการนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 บริษัท ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

คำอธิบาย	จำนวน (บริษัท)
บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560	594
หัก บริษัทที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจการเงิน และกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์	(122)
หัก บริษัทที่จดทะเบียนหลังปี พ.ศ. 2559	(64)
หัก บริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฟูกิจการ	(9)
หัก บริษัทที่ไม่ได้มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม	(24)
หัก บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	(41)
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	334

สมมติฐานของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อการพิจารณาระดับการเปลี่ยนแปลงของราคา และระดับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายตราสารทุน ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยข้อมูลในงบการเงิน และ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยกำหนดสมมติฐานดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองของตลาดด้านราคาต่อข้อมูลในงบการเงินของกิจการ สมมติฐานแสดงดังนี้

H1: ข้อมูลการดำเนินงานในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ

ซึ่งในการทดสอบสมมติฐานนั้น จะทดสอบสมมติฐานผ่านตัวแปรดังนี้

$$C_{it} = \beta_0 + \beta_1 NI_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \beta_7 ROE_{it} + \epsilon_{it}$$

เมื่อ

PC_{it} คือ ระดับการตอบสนองของนักลงทุนต่อข้อมูลในงบการเงินของบริษัท i ในปีที่ t โดยพิจารณาจากราคาซื้อ-ขายของตราสารทุน

NI_{it} คือ ผลการดำเนินงานของกิจการต่อสินทรัพย์ของบริษัท i ในปีที่ t

ROA_{it} คือ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ของบริษัท i ในปีที่ t

LEV_{it} คือ ระดับการก่อหนี้ ของบริษัท i ในปีที่ t ซึ่งคำนวณจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ณ ต้นปี

$size_{it}$ คือ ขนาดของกิจการ ของบริษัท i ในปีที่ t ซึ่งใช้ลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมเป็นตัวแทน

$Growth_{it}$ คือ การเติบโตของกิจการ ของบริษัท i ในปีที่ t ซึ่งใช้ขนาดของอัตราการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์รวมเป็นตัวแทน

CFO_{it} คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ของบริษัท i ในปีที่ t ซึ่งปรับปรุงด้วยขนาดของสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปีที่ t

ROE_{it} คือ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น ของบริษัท i ในปีที่ t

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เมื่อพิจารณาที่ β_1 จะทำให้สามารถระบุได้ว่าข้อมูลผลการดำเนินงานในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองของตลาดต่อ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี

H2a: ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ

ซึ่งในการทดสอบสมมติฐานนั้น จะทดสอบสมมติฐานผ่านตัวแบบ ดังนี้

$$PC_{it} = \beta_0 + \beta_1 KAM_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \beta_7 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

เมื่อ KAM_{it} คือ จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ถูกกล่าวถึงในงบการเงินของบริษัท i ในปีที่ t ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เมื่อพิจารณาที่ β_1 จะทำให้สามารถระบุได้ว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

H2b: ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งในการทดสอบสมมติฐานนั้น จะทดสอบสมมติฐานผ่านตัวแบบ ดังนี้

$$VC_{it} = \beta_0 + \beta_1 KAM_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \beta_7 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

เมื่อ VC_{it} คือ ระดับการตอบสนองของนักลงทุนต่อข้อมูลในงบการเงินของบริษัท i ในปีที่ t โดยพิจารณาจากปริมาณการซื้อ-ขายของตราสารทุน

ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เมื่อพิจารณาที่ β_1 จะทำให้สามารถระบุได้ว่าข้อมูลเชิงคุณภาพในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการสำรวจขั้นต้น

ผู้วิจัยได้สำรวจหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จำนวน 334 บริษัทในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีผลบังคับใช้ สามารถสรุปการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นหัวข้อต่าง ๆ แสดงดังแผนภูมิที่ 1

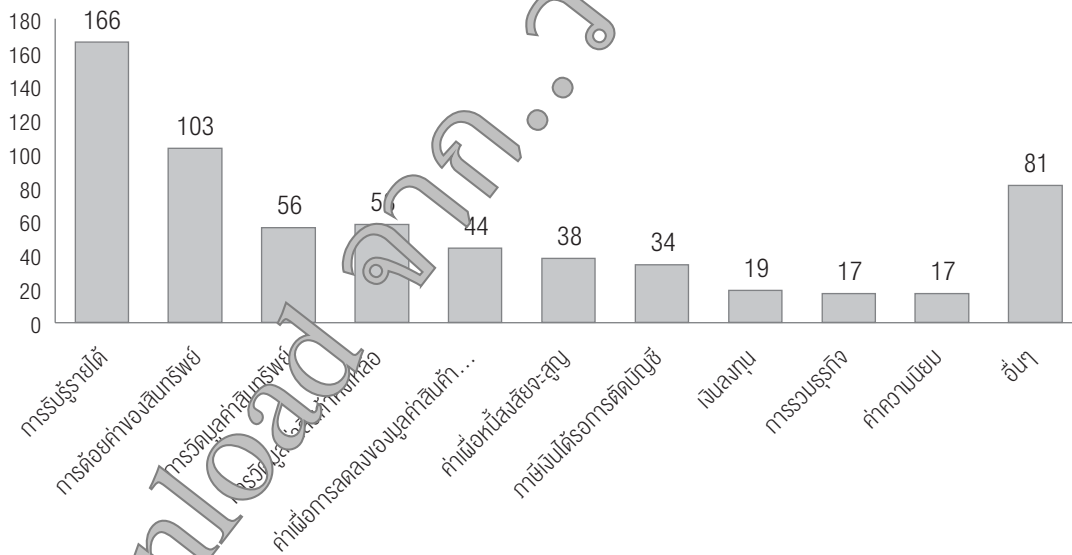
จากแผนภูมิที่ 1 จะเห็นได้ว่าเรื่องสำคัญที่มีการเปิดเผยมากที่สุด คือ การรับรู้รายได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ที่เปิดเผยว่าร้อยละ 27 ของ KAM เป็นเรื่องการรับรู้รายได้ ร้อยละ 21 คือ การด้อยค่า และร้อยละ 13 คือ สินค้าคงเหลือ

จำนวนเรื่องสำคัญเฉลี่ยต่อบริษัทอยู่ที่ 1.89 เรื่อง ใกล้เคียงกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในปี พ.ศ. 2559 ที่เปิดเผย

ว่า ร้อยละ 40 ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์มี KAM เฉลี่ย 2 เรื่องต่อบริษัท โดยอุตสาหกรรมที่มี KAM เฉลี่ยมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมเทคโนโลยีมี KAM 2.4 เรื่องต่อบริษัท และสินค้าอุตสาหกรรมมี KAM เฉลี่ยน้อยสุดที่ 1.7 เรื่องต่อบริษัท

การวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ในการทดสอบสมมติฐานที่ (1): ข้อมูลผลการดำเนินงานในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์สหการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2558 และข้อมูลการตอบสนองของตลาดในปี พ.ศ. 2559 ในการวิเคราะห์ ทำให้ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณการตอบสนองของตลาดด้านราคาต่องบการเงินประจำปี พ.ศ. 2558

Variable	Coefficients	(p-value)
(Constant)	-2.8042	0.1611
NI	-28.2598	0.2319
ROA	0.1331	0.5375
LEV	-3.1703*	0.1785
size	0.5225**	0.0304
Growth	4.4105**	0.0199
CFO	2.3360	0.5437
ROE	0.0381	0.5288

***,**,* Coefficient is significant at the 0.01, 0.05, 0.1 level respectively. Dependent Variable: PC

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการทดสอบสมมติฐานแรกของงานวิจัย ผ่านการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ผลการดำเนินงานของกิจการ (NI) ไม่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของตลาดด้านราคา (PC) อย่างมีนัยสำคัญ ทว่า ระดับการก่อหนี้ของกิจการ (LEV) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ขนาดของกิจการ (size) และการเติบโตของกิจการ (Growth) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าการดำเนินงานของกิจการ (NI) ซึ่งรับข้อมูลผลการดำเนินงานโดยรวมของกิจการจะไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ-ขายของนักลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ แต่ข้อมูลผลการ

ดำเนินงานที่มีลักษณะเป็นผลจากการดำเนินงานของกิจการนั้น ได้แจ้งระดับการก่อหนี้ของกิจการที่ต่ำ บริษัทที่มีขนาดใหญ่ และบริษัทที่มีระดับการเติบโตของกิจการสูงจะส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวโดยสรุป ข้อมูลที่แสดงผลจากการดำเนินงานของกิจการในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ เป็นไปตามสมมติฐาน
ทั้งนี้ เมื่อทดสอบสมมติฐานผ่านข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559 และข้อมูลการตอบสนองของตลาดในปี พ.ศ. 2560 ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณการตอบสนองของตลาดด้านราคาต่องบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559

Variable	Coefficients	(p-value)
(Constant)	9.1769*	0.0678
NI	-123.0613	0.1194
ROA	0.6019	0.3541
LEV	-4.5438	0.2022
size	-0.9644	0.0021
Growth	3.1008	0.6028
CFO	-2.9498	0.8168
ROE	0.3879**	0.0170

***, **, * Coefficient is significant at the 0.01, 0.05, 0.1 level respectively, Dependent Variable: PC

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ด้วยข้อมูลงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559 พบว่า ผลการดำเนินงานของกิจการ (NI) ไม่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของตลาดด้านราคา (PC) อย่างมีนัยสำคัญ มีเพียงอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนปี พ.ศ. 2560 เป็นข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลที่นักลงทุนใช้ประกอบการตัดสินใจการลงทุนปี พ.ศ. 2559 ซึ่งอาจเกิดจากลักษณะของนักลงทุนเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจเกิดจากการที่ปี พ.ศ. 2560 มีข้อมูล

ประกอบที่ตัดสินใจมากขึ้น ทำให้มีลักษณะการเลือกใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่แตกต่างไปจากเดิม

สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2a): ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยจะใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559 และข้อมูลการตอบสนองของตลาดในปี พ.ศ. 2560 ในการวิเคราะห์ ทำให้ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณการตอบสนองของตลาดด้านราคาต่องบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559

Variable	Coefficients	(p-value)
(Constant)	7.7509	0.1197
KAM	0.3152	0.7149
ROA	-0.2857	0.3752
LEV	-0.1783	0.5676
size	-0.9467	0.1232
Growth	3.8043	0.5826
CFO	-4.3030	0.7363
ROE	0.2899*	0.0524

***,**,* Coefficient is significant at the 0.01, 0.05, 0.1 level respectively. Dependent Variable: PC

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการทดสอบสมมติฐานที่สอง (H2a) ของงานวิจัย ผ่านการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) ที่กล่าวถึงในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ไม่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของตลาดด้านราคา (RC) อย่างมีนัยสำคัญ แตกต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทว่า อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ไม่สอดคล้องกับผลการทดสอบสมมติฐานในตารางที่ 3 ทั้งนี้ สาเหตุที่จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่กล่าวถึงในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ไม่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่กล่าวถึงในหน้ารายงาน

ของผู้สอบบัญชี ไม่สอดคล้องกับผลการดำเนินงานของกิจการ ที่ให้ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ที่มากกว่าไม่สัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของมูลค่าของตราสารทุนในสายตาของนักลงทุน

สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2b) : ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ ทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยจะใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559 และข้อมูลการตอบสนองของตลาดในปี พ.ศ. 2560 ในการวิเคราะห์ ทำให้ได้ผลลัพธ์ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณต่องบการเงินประจำปี พ.ศ. 2559

Variable	Coefficients	(p-value)
(Constant)	3.8395	0.1080
KAM	0.7603*	0.0673
ROA	-0.0524	0.7330
LEV	4.4370**	0.0061
size	-0.7434**	0.0120
Growth	1.1081	0.1784
CFO	2.9410	0.6313
ROE	0.0302	0.6720

***, **, * Coefficient is significant at the 0.01, 0.05, 0.1 level respectively, Dependent Variable: VC

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการทดสอบสมมติฐานที่สอง (H2b) ของงานวิจัย ผ่านการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) ที่กล่าวถึงในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณ (VC) อย่างมีนัยสำคัญเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือการที่นักลงทุนได้รับข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้นักลงทุนสามารถตัดสินใจซื้อ-ขายได้งายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พบว่า ระดับการก่อหนี้ของกิจการ (LEV) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ขนาดของกิจการ (size) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลผลการดำเนินงานในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่พบว่ามีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ในปี พ.ศ. 2559 ที่นักลงทุนได้รับข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก พบว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ขนาดของกิจการและการเติบโตของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปี พ.ศ. 2560 ซึ่งนักลงทุนได้รับข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม พบว่า อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นที่มีความสัมพันธ์

เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่า ระดับการก่อกำเนิดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านจำนวนข้อมูลที่สามารถนำมาใช้งานในการศึกษาได้ เนื่องจาก ปี พ.ศ. 2559 เป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องกล่าวถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไว้ในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ประกอบกับข้อจำกัดจากการกำหนดเกณฑ์เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ทำให้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีจำนวนจำกัด

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อเนื่อง

งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชี กับการตอบสนองของตลาด โดยใช้ข้อมูลการตอบสนองที่เกิดขึ้นหลังวันประกาศงบการเงิน 3 วัน ทั้งนี้ หากทำการทดสอบลักษณะการตอบสนองของนักลงทุนในประเทศไทยในช่วงเวลาที่สั้นกว่านี้อาจทำให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หากมีงานวิจัยในอนาคตที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชี กับการตอบสนองของตลาด อาจทำการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อวัดระดับการตอบสนองของนักลงทุนต่อการประกาศงบการเงิน ซึ่งอาจจะทำให้ได้หลักฐานสนับสนุนความสัมพันธ์มากขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ศึกษาโดยมองในภาพรวมระดับตลาด ดังนั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากขึ้น งานวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาความสัมพันธ์ระดับอุตสาหกรรมเพิ่มเติม

REFERENCES

- Adeyemi, S. B., & Uadiale, O. M. (2011). An empirical investigation of the audit expectation gap (AEG) in Nigeria. *African Journal of Business Management*, 5(19), 7964.
- Alain, S. Jean, B. & Nathalie, G. (2014). Costs and Benefits of Reporting Key Audit Matters in the Audit Report: The French Experience.
- Anna, H. & Roger, S. (2011). Enhancing the Auditor's Report: To What Extent is There Support for the IAASB's Proposed Changes?. *American Accounting Association*, 28(4), 719-747.
- Anne, M. T., James, J. S., & Clive S. L. (2016). Is the expanded model of audit reporting informative to investors? Evidence from the UK.
- Baltes, K. E., Bylinski, J. H., & Shields, M. D. (1983). Effects of audit report wording changes on the perceived message. *Journal of Accounting Research*, 355-370.
- Baskerville, R. F., Hogartaigh, C. Ó., & Porter, B. A. (2010). *The perceived message in the audit report – an experimental exploration*. Retrieved from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1634478
- Basu, S., (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting Economics*, 24, 3-37.
- Bédard, J., Gonthier-Besacrier, N., & Schatt, A. (2014, January). Costs and benefits of reporting Key Audit Matters in the audit report: The French experience. In International Symposium on Audit Research. Available at: http://documents.escdijon.eu/pdf/cig2014/ACTESDUCOLLOQUE/BEDARD_GONTHIER_BESACIER_SCHATT.pdf.

- Brant, E. Christensen, S. M. & Christopher, J. W. (2014). Do Critical Audit Matter Paragraphs in the Audit Report Change Nonprofessional Investors' Decision to Invest?. *American Accounting Association*, 33(4), 71-93.
- Cheng, C. S., Hopwood, W. S., and McKeown, J. C., (1992). Nonlinearity and specification problem in unexpected earnings response regression model. *The Accounting Review*, 67, 579-598.
- Christensen, B. E., Glover, S. M., and Wolfe C. J. (2014). Do Critical Audit Matter Paragraphs in the Audit Report Change Nonprofessional Investors' Decision to Invest? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 71-93.
- Elizabeth, G. Kay, W. T. Maria, V. & Miguel, M. (2016). Consequences of changing the auditor's report: Evidence from the U.K.
- Ernst & Young Global Limited. (2014). Enhancing the auditor's report [Online]. Available at : [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-overview-enhancing-the-auditors-report/\\$FILE/EY-overview-enhancing-the-auditors-report.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-overview-enhancing-the-auditors-report/$FILE/EY-overview-enhancing-the-auditors-report.pdf) [Accessed 29 June 2016]
- Fakhfakh, M. (2015). The readability of international illustration of auditor's report: An advanced reflection on the compromise between normative principles and linguistic requirements. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 20(38), 21-29.
- Financial Reporting Council. (2015). Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15 [Online]. Available at: <https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/Audit-Quality-Review/Audit-Quality-Inspections-Annual-Report-2014-15.pdf> [Accessed 29 June 2016]
- Freeman, R. N., Tse, S. Y., (1992). A nonlinear model of security price responses to unexpected earnings. *Journal of Accounting Research*, 30, 185-209.
- Gimbar, C., Hansen, B. & Czekanski, M. E. (2016). Early evidence on the effect of critical audit matters on audit liability. *Current Issues in Auditing*, 10(1), 124-133.
- Gold, A., Greenwood, U., & Pott, C. (2012). The ISA 700 auditor's report and the audit expectation gap—do explanations matter?. *International Journal of Auditing*, 16(3), 286-307.
- Hayn, C., (1995). The information content of losses. *Journal of Accounting and Economics*, 20, 125-153.
- Heineken N.V. (2015). Annual report 2015. [Online]. Available at: <http://www.theheinekencompany.com/investors/governance/agm> [Accessed 2 July 2016]
- Herbohn, K., Raganathan, V., and Garsden, R. (2007). The horse has bolted: Revisiting the market reaction to going concern modifications of audit reports. *Accounting and Finance*, 47, 473-493.
- Hirshleifer, D., and Teoh S. H., (2003). Limited attention, information disclosure, and financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 36, 327-330.

- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2011). *Enhancing the value of auditor reporting: exploring options for change (Consultation Paper)*. May. Retrieved from https://www.ifac.org/system/files/publications/exposedrafts/CP_Auditor_Reporting-Final.pdf
- International Federation of Accountants (IFAC). (2015). *Auditor Reporting – Key Audit Matters*. Retrieved from <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor-Reporting-Toolkit-KAM-Overview.pdf>
- Jean, B. Paul, C. Reza, E. & Theodore, J. M. (2016). Does Recent Academic Research Support Changes to Audit Reporting Standards?, *American Accounting Association*. 30(2). 255–275.
- Kecia, W. S. (2016). Tell Me More: A Content Analysis of Expanded Auditor Reporting in the United Kingdom.
- Klausmeier, H. J., (1985). *Educational Psychology*. (5th Ed.). New York: Harper & Row.
- Menon, K., and Williams, D. D., (2010). Investor Reaction to Going Concern Audit opinions. *The Accounting Review*, 85, 2075–2105.
- Nguyen, P. (2013). The role of firm performance in the market reaction to divestiture announcements. *Economics Bulletin*, 33(3), 1723–1728.
- Payne, J. W., Bettman J. R., and Johnson E. (1993). The Adaptive Decision-Maker. *The Economic Journal*, 105(428), 235–238.
- Porter, B. (1993). An empirical study of the audit expectation-performance gap. *Accounting and business research*, 24(93), 49–58.
- Porter, B., Hogartaigh, & Eckerle, R. (2009). Report on research conducted in the United Kingdom and New Zealand in 2008 investigating the audit expectation-performance gap and users' understanding of, and desired improvements to, the auditor's report. *Report prepared for AICPA's ASB and IAASB*. Retrieved from http://www.ifac.org/system/files/downloads/Porter_et_al_Final_Report_Combined.pdf
- Porter, B., Simon, J. & Hartherly, D. (2008). *Principles of external auditing*, West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.
- Wangruenrat, C. (2015). The Value of New Auditor's Report. *Journal of Accounting Profession*, 11(31), 26–44.